

Dkt. Anthony J. Tomasino, Uyahudi Kabla ya Yesu, Kipindi cha 11, Hati za Kukunjwa za Bahari ya Chumvi

© 2024 Tony Tomasino na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Anthony Tomasino na mafundisho yake kuhusu Uyahudi kabla ya Yesu. Huu ni kipindi cha 11, Hati za Bahari ya Chumvi.

Kwa hivyo, ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi umezungumziwa kama mojawapo ya uvumbuzi mkubwa zaidi wa akiolojia wa karne ya 20 na labda wa karne yoyote kwa njia fulani.

Kupata maandishi yote ni kama Grail Takatifu ya akiolojia, unajua. Ni jambo la ajabu sana kwa sababu una kitu ambacho sasa ni cha kale. Unaweza kuona jinsi kilivyokuwa, jinsi kilivyokuwa zamani. Unaweza kukifafanua, unaweza kutumaini, kisha unaweza kukisoma, na kisha unaweza kuwasilisha mawazo hayo kwa ajili ya majadiliano na kwa ajili ya mabishano ambayo yanaweza kusababisha kwa sababu sasa tuna dirisha dogo la ulimwengu karibu na wakati kabla ya Yesu kuishi na Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi hutoa maarifa kadhaa ya ajabu kuhusu kipindi hiki cha wakati.

Inavutia sana kwa sababu tunapofikiria kuhusu Hati za Bahari ya Chumvi, na najua kwamba msomi mmoja maarufu wa Biblia aliulizwa kuhusu hilo, lazima iwe ilikuwa yapata miaka 20 iliyopita sasa, kile alichohisi kwamba Hati za Bahari ya Chumvi zilichangia masomo ya Biblia na akafikiria kwa dakika moja, na akasema, Siwezi kufikiria chochote hata kidogo. Na wale ambao tumesoma hati za kukunjwa kwa undani walienda kwa uzito? Kwa uzito? Lakini jinsi Hati za Bahari ya Chumvi zilivyoathiri utafiti wetu wa si Biblia tu bali pia Uyahudi wa mapema vinaweza kuitwa mapinduzi kwa sababu karibu kila kitu tunachokutana nacho, mawazo yote tunayoyaona katika maandishi ambayo tayari tulikuwa tunayajua, mambo kama Makabayo 1 na 2 na baadhi ya maandishi mengine ya apokrifa, baadhi ya maandishi bandia kama 1 Henoko na vitabu vingine, mawazo haya yote sasa yanaweza kuonekana kupitia lenzi ya hati hizi za kale ambazo hatukuwa nazo hapo awali. Kabla ya ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi, hati za mwanzo kabisa tulizokuwa nazo, tuseme, kitabu cha 1 Henoko zilitoka Enzi za Kati.

Vivyo hivyo na maandishi mengine kadhaa. Kitabu cha Yubile. Yubile kilikuwa maandishi muhimu sana ya dhehebu la Hati za Kukunjwa za Bahari ya Chumvi. Kilikuwa muhimu sana katika baadhi ya sehemu za Ukristo wa mapema. Kilihifadhiwa, kwa mfano, na Kanisa la Ethiopia ambalo lilikiona kuwa ni maandiko. Lakini hati ya kwanza kabisa tuliyo nayo ya kitabu cha Yubile ilitoka, oh, yapata mwaka 1200 BK.

Kwa hivyo, kupata maandishi haya na kuyapata na kuweza kuyaangalia kumewanyamazisha baadhi ya wakosoaji ambao wangependa tuamini kwamba Biblia nzima iliandikwa Jumanne iliyopita au kitu kama hicho. Lakini, ni wazi ilikuwa ni kutia chumvi, lakini ndio, kulikuwa na watu pale ambao wangesema mambo kama vitabu vya manabii hayakuandikwa hadi karibu na mwisho wa kipindi cha kati ya Agano Jipya. Kulikuwa na watu waliodai kwamba dini ya Agano Jipya ilikuwa ya Kigiriki-Kirumi zaidi kuliko ya Kiyahudi.

Ukosoaji wa aina hii umenyamazishwa. Siku hizi, tunaangalia kila kitu na kujaribu kila kitu, nadharia hizi zote, dhidi ya ushahidi wa Hati za Bahari ya Chumvi. Wakati mwingine, kuna ushahidi muhimu sana katika Hati za Bahari ya Chumvi kwa hoja zetu.

Wakati mwingine, labda si sana. Lakini kwa vyovyote vile, hakuna mtu anayeweza kusema au kufanya chochote kuhusu Uyahudi wa awali na wakati uliomzunguka Yesu bila kuwa na ufahamu mzuri wa kile kilichomo kwenye Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi. Kwa hivyo, hebu tuzungumzie kuhusu mambo haya yalitoka wapi.

Naam, unajua, hati-kunjo zimekuwa, kama uko karibu miaka 20 iliyopita, unajua kwamba Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi zilikuwa habari kubwa sana siku hizo. Na jalada la jarida la Time, ndio, zilitoka jalada la Time. Na hii ilikuwa, unajua, nafikiria, sijui kama naweza kuona tarehe, hapana siwezi, lakini nina uhakika kabisa hii ilikuwa karibu 1997.

Na hapa tuna Habari za Ulimwengu wa Kila Wiki. Sidhani kama kuna tarehe kuhusu hili pia, lakini ni lini bado walichapisha Habari za Ulimwengu wa Kila Wiki? Vyovyote vile, Habari za Ulimwengu wa Kila Wiki zinasema wasomi wakuu wa kidini wanafichua unabii mpya wa Kitabu cha Bahari ya Chumvi, ikiwa ni pamoja na kwamba Saddam Hussein angejisalimisha na kuhamia New Jersey. Masihi mpya huwafufua wafu, sivyo? Na mengi zaidi kutoka kwa Vitabu vya Bahari ya Chumvi.

Nakumbuka katuni ndogo ambayo nilikuwa nimeikata miaka kadhaa iliyopita na kuiweka kwenye moja ya faili zangu ambapo baadhi ya watu wamekaa na kunywa kahawa na kula vitafunio, na mke wangu anasema, ni nani angewahi kukisia kwamba kichocheo kizuri kama hicho cha brownie kingepatikana kwenye Hati za Bahari ya Chumvi? Kwa hivyo, Hati hizo zimevutia umakini wa umma na mawazo yetu, lakini ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi, hadithi hiyo, inajulikana sana hadi leo.

Ugunduzi

wa kwanza ulitokea mwaka wa 1947 na jinsi hadithi ilivyosimuliwa, ambayo karibu si kweli, lakini tutafikia hilo baada ya dakika moja, lakini jinsi hadithi ilivyosimuliwa ni kwamba kuna mchungaji wa Bedouin katika eneo karibu na Bahari ya Chumvi ambapo mapango haya yapo na kwamba mmoja wa kondoo wake alikuwa akipanda

upande wa kilima hiki na kwa hivyo ili kuwafukuza kondoo wake, alichukua jiwe na kulitupa kwa kondoo wake na inaonekana kondoo walijificha na jiwe likapita juu ya kichwa cha kondoo na kuingia ndani ya pango na akasikia sauti ya vyombo vya udongo vikivunjika na kwa hivyo kijana huyo alirudi na mmoja wa marafiki zake na wote wawili wakapanda na kupanda hadi upande wa kilima hiki ambapo wangeweza kuingia ndani ya pango hili na walipoingia ndani waligundua, hapo ndipo pango, halionekani kama pango kubwa, lakini ni pango, walichokipata kilikuwa mitungi. Sasa, jambo la kwanza ni kwamba walidhani, woohoo, tulipata mitungi, na walidhani, unajua, vizuri, wangeweza kuiuza kwa watalii wa Marekani wazimu, lakini kisha waligundua kwamba ndani ya mitungi hiyo kulikuwa na, kwa kweli, hati za kukunja na sasa walipata kitu kwa sababu mitungi ni mizuri na yote na ungeweza kuuza mitungi kwa wakusanyaji wa vitu vya kale, lakini hati za kukunja kwa upande mwingine, zilikuwa za ajabu na kupata hati za kukunja katika eneo lolote katika siku hizo kulizingatiwa, sawa, ilikuwa kama kupata dhahabu.

Sasa, sababu ya kusema hadithi hiyo labda si kweli ni ukweli kwamba tunajua kwamba Mabedui mara nyingi walitafuta mapango hayo chochote walichoweza kupata ambacho wangeweza kuuza katika soko la vitu vya kale, lakini ilikuwa kinyume cha sheria. Kwa hivyo, watu hawa hawakuwa karibu kukubali kwamba walikuwa ndani ya pango hilo wakitafuta hazina ambazo wangeweza kuiba na kuuza, lakini badala yake walikuja na hadithi hii ya kina kuhusu mwamba na kondoo na aina hiyo yote ya vitu vizuri, lakini katika pango hili walichokipata kilikuwa hati sita na moja ya hati za ajabu zaidi na zilizohifadhiwa vizuri zaidi ni Hati Kuu ya Isaya, hati ya kitabu cha Isaya. Ukienda Israeli leo na uende kwenye patakatifu pa kitabu ambapo Hati nyingi za Bahari ya Chumvi zimehifadhiwa na kuhifadhiwa, utagundua kwamba Hati Kuu ya Isaya imekunjuliwa na kuzunguka jengo.

Jengo hilo ni la ajabu. Lina umbo kama mwisho wa hati ya Torati na kwa hivyo unapoingia ndani kuna jengo kubwa la mviringo na pande zote za nje ya jengo hilo kuna Hati ya Isaya imefunguliwa na kuonyeshwa hapo. Hakika, moja kwa moja, ugunduzi mkubwa na moja ya mambo ya kwanza yaliyotangazwa ni kwamba tumegundua nakala ya zamani zaidi ya kitabu cha Isaya kuwahi kutokea.

Hili lilikuwa jambo la ajabu, na hili lilikuwa ndilo hasa msisimko mkuu mwanzoni kuhusu kupata nakala ya zamani kama hiyo ya kitabu cha Isaya. Sasa, pamoja na kitabu cha Isaya, pia kulikuwa na hati nyingine kadhaa za kukunjwa na hati nyingine ndefu, ambayo imejulikana kama Sheria ya Jumuiya au Mwongozo wa Nidhamu. Utaratibu wa Jumuiya ni kama maneno machache ya kwanza ya maandishi haya, lakini Sheria ya Jumuiya ilipata jina la utani mapema sana kwa kuwa mimi mwenyewe nilikuwa Mmethodisti, hili linanifurahisha lakini mmoja wa watu wa mwanzo waliopata kutazama hati hii ya kukunjwa na kuisoma na kuitafsiri alisema ilimkumbusha Kitabu cha Nidhamu cha Muungano wa Methodisti na hivyo ndivyo ilivyokuja kujulikana kama Mwongozo wa Nidhamu.

Sasa, kwa kuwa ninaifahamu sana Mwongozo wa Nidhamu, naweza kuona kufanana. Kimsingi, maandishi haya ni mpangilio wa maisha katika jamii ya madhehebu, inaonekana ni jamii iliyoishi pamoja katika kiwanja cha aina fulani.

Wanaonekana kudhani kwamba kila mtu hapa anashiriki milo yake pamoja, kwamba wanajiweka chini ya nidhamu, wana sheria kuhusu nani anaweza kuzungumza na wakati gani anaweza kuzungumza wakati wa chakula cha jioni na kama anaweza kuzungumza wakati wa chakula cha jioni, mambo kama kutema mate, wakati gani unaruhusiwa kutema mate na wakati gani hauruhusiwi kutema mate, na aina nyingine za sheria za aina hii ambazo zingeongoza maisha yote ya watu hao wanaoishi katika jamii hii. Kwa hivyo, hii ilikuwa Sheria ya Jumuiya, na ilieleweka haraka sana. Kama unavyoona, iko katika hali nzuri sana, na kwa hivyo ilikuwa rahisi kusoma.

Kiebrania cha maandishi haya kwa wasomi kilikuwa kizuri sana na rahisi kusoma kwa sababu kilikuwa ugunduzi wa ajabu kwa maana hii kwa sababu Kiebrania ni kama sehemu ya kati kati ya kile unachokiona katika Agano la Kale na kile unachokiona katika Mishnah, kitabu kitakatifu cha Kiyahudi, maandishi ya marabi ambayo yaliandikwa karibu mwaka wa 250 BK. Na ndio, kwa njia nyingi, Kiebrania cha Hati za Bahari ya Chumvi, haswa maandishi haya ya madhehebu, kinawakilisha sehemu ya kati kati ya aina hizo mbili za Kiebrania. Maandiko mengine kadhaa yaligunduliwa.

Maelezo katika kitabu cha Habakuki, kama unavyoona, yamevunjwa kidogo na si wazi sana na rahisi kusoma. Tuna nakala ya Kitabu cha Vita, na Kitabu cha Vita ni maandishi ya ajabu na ni simulizi ya vita hivyo ambavyo vitafanyika siku moja kati ya watoto wa nuru na watoto wa giza. Kitabu cha Mwanzo Apocryphon ni maandishi ya kufurahisha.

Kimsingi ni usimulizi upya wa hadithi za Mwanzo kuanzia wakati wa Nuhu hadi kupitia hadithi za Ibrahimu, na baadhi ya sehemu zake zinasimuliwa kwa nafsi ya kwanza. Kwa hivyo tuna hadithi hii nzuri ya wakati Nuhu alipozaliwa ambayo Lameki, baba yake Nuhu, anasimulia jinsi alivyokasirika sana kwa sababu mtoto alikuwa mrembo sana hivi kwamba alikuwa na uhakika kwamba kweli alikuwa mtoto wa Walinzi, wa malaika, badala ya mwanawe mwenyewe. Na kwa hivyo alipata kuona uso wa mwanawe alipokuwa mtu mzima.

Yeye ni oh ndio, anafanana nami, sawa? Lakini kuna hadithi ndogo nzuri hapa na mambo ya ajabu ya aina hiyo yanayosimulia tena kitabu cha Mwanzo. Kitabu cha Shukrani ni ushairi mzuri wenye mada ya kumshukuru Mungu.

Andiko lingine ambalo sina picha yake hapa ni Targumi ya kitabu cha Ayubu. Targumi ni nini, ni maandishi, tafsiri ya maandishi ya Kiebrania katika Kiaramu. Na hivyo, neno Targumi linatafsiriwa.

Targum ya Job pia ilikuwa mojawapo ya maandishi haya ya asili. Maandiko katika mitungi yao yalisafirishwa hadi Yerusalemu kwa ajili ya kuuzwa, na hapo awali yalinunuliwa na muuzaji wa vitu vya kale. Hatujui alilipa kiasi gani kwa ajili yake, lakini kisha akayauza kwa askofu wa Orthodox katika eneo la Yerusalemu, jamaa aliyeitwa Mars Samuel.

Na inaonekana aliziuza kwa dola mia moja. Kwa hivyo, hii ni mwaka wa 1947, unajua, mfumuko wa bei na mambo mengine yote hayo. Lakini Mars Samuel alitangaza ugunduzi wa maandishi hayo na kuwavutia watu kadhaa.

Aliwapeleka shule ya Marekani huko Yerusalemu ambapo walisomewa na wasomi kadhaa tofauti. Na kulikuwa na maoni tofauti mwanzoni. Kuna baadhi ya watu waliodhani kwamba yalikuwa ni maandishi bandia, hasa kitabu cha Isaya, kwa kulia kwa sauti kubwa, kilikuwa kizuri sana, nadhifu sana, kilionekana kama kingeweza kuandikwa wiki iliyopita, unajua.

Na kwa hivyo kulikuwa na watu kadhaa waliodai kwamba maandishi haya hayakuwa halisi. Kulikuwa na watu wengine waliosema, loo, ni halisi kabisa. Mjadala huu uliendelea, na ulitatuiliwa kwa namna fulani na mwanaakiolojia maarufu sana wa Marekani anayeitwa Albright, ambaye alitangaza kwamba yalikuwa halisi.

Mara tu Albright alipotoa muhuri wake wa idhini kwa Hati za Bahari ya Chumvi, huo ndio ulikuwa mwisho wa hoja. Zilikuwa halisi. Sasa Mars Samuel anajua kwamba kila mtu anavutiwa na Hati zake za Bahari ya Chumvi, na kwa hivyo anataka kuziua.

Bila shaka, anataka kupata faida ya haki, kwa hivyo anaziua sokoni kwa dola milioni moja. Lakini hapati wapokeaji wowote. Hakuna anayezinunua.

Sababu ilikuwa kwamba zilikuwa ni sehemu ya siasa kali. Hati hizo zilipatikana Jordan, eneo lililokuwa likidhibitiwa na Jordan, na kisha zililetwa Israeli. Na hivyo, zilichukuliwa kuwa mali iliyoingizwa kisiri.

Hununuzi mali iliyoingizwa kwa njia ya magendo, unajua. Hatimaye, msomi maarufu sana wa Kiyahudi aitwaye Eliezer Sukenik alinunua hati hizo kupitia mpatanishi. Zilikuwa za siri sana, za faragha sana, na zilizofichwa, naye akazinunua kwa \$250,000. Kwa hivyo Mars Samuel hakika alipata faida kubwa kutokana na hili.

Lakini bila shaka, hii haikuzuia utata hata kidogo kwa sababu Jordan, kwa miaka mingi baadaye, alikuwa akidai hati hizo zilikuwa zetu. Na Israeli ilikuwa ikisema, ni hati za Kiyahudi, ni wazi, unataka nini nazo, unajua, ni historia yetu. Kwa hivyo hii, ile, hiyo iliendelea kwa miongo kadhaa, kweli.

Sasa, hati miliki zaidi zilipatikana na Wabedouin hao, na hatimaye na wanaakiolojia, na zikaanza kuonekana sokoni kuanzia 1952 hadi 1956. Mojawapo ya matukio

madogo ya kuchekesha yaliyotokea wakati huu ni kwamba Mamlaka ya Vitu vya Kale ya Israeli ilisema kwamba wangepalipa Wabedouin ili kuwaletea hati miliki badala ya kuzipeleka kwa wafanyabiashara hawa wa vitu vya kale wa soko la magendo, na wakasema kwamba wangepiua kwa bei fulani kwa kila sentimita ya mraba. Kilichotokea ni kwamba Wabedouin walikuwa wakikata hati miliki hizo katika sentimita za mraba na kuleta sentimita ya mraba kwa wakati mmoja.

Kwa hivyo, hati hizi zilipokuwa zikiingia, na kila mtu alikuwa akivuta nywele zake kwa sababu ya kuchanganyikiwa kuona hati hizi ambazo zilikuwa zimekatwa kwa makusudi, walimchukua mmoja wa jamaa hao, mmoja wa Bedouin, kwenye mikanda yao ya upole, na wakamshawishi azipeleke mahali ambapo hati hizi zilipatikana. Na kwa hivyo, wakati huu, kulikuwa na aina ya mpito, na wakaanza kutazama vitu hivi, na zaidi ya aina ya kisayansi ya aina ya uchimbaji wa akiolojia. Sasa, waliweza kuona mahali ambapo hati hizo zilikuwa zipo.

Wangepewa kuzungumzia tabaka na mambo yote mazuri ambayo wanaakiolojia wanapenda kufanya. Mzigo halisi wa hati za kukunjwa ulipatikana katika Pango la 4, ambalo liligunduliwa mwaka wa 1952. Na hapa kuna pango pale chini, na ni vigumu kulifikia katika siku zetu.

Ilikuwa vigumu kuifikia katika siku za zamani pia, na kwa hivyo kumekuwa na uvumi mwingi kuhusu jinsi walivyoingiza hati hizo kwenye pango hilo. Na tunaweza kufikiria labda zilianguka chini ya ukuta, au kitu kama hicho. Na kwa nini, bila shaka, kwa nini waliweka hati hizo kwenye mapango hayo? Hilo ni swali lingine kubwa, lakini tunadhani tunaweza kuwa na jibu la hilo.

Nitazungumzia hilo baada ya dakika moja. Kwa hivyo, hatimaye, Wabedouin wanaifanyia kazi serikali kujaribu kupata hati miliki. Mapango kumi na moja kwa jumla yamegunduliwa kuwa na vipande vya hati miliki.

Baadhi ya vipande kutoka Pango la 4 ni vidogo sana, vimeharibika sana, na vipande vingine vya hati ni vikubwa zaidi na havina madhara zaidi. Kwa hivyo, hati zote za hati ...

Cha kufurahisha ni kwamba, Masada pia, baadhi ya hati za kukunjwa zilipatikana hapo pia. Na huko Nahal Hever, pia kulikuwa na hati za kukunjwa zilizogunduliwa hapa, lakini ni za kipindi cha baadaye. Kwa hivyo, eneo hili kando ya Bahari ya Chumvi ni kavu sana, na kwa sababu hiyo, kwa sababu ya ukame wa eneo hilo, hati hizi za kukunjwa zingeweza kuhifadhiwa.

Kutoka sehemu kubwa ya eneo lote la Israeli, kitu kama hiki kiligeuka kuwa vumbi muda mrefu uliopita, lakini huko kando ya Bahari ya Chumvi, vilihifadhiwa. Kwa hivyo, kwa jumla, tuna mapango kumi na moja, vipande vya hati 30,000 hivi. Tunaamini kwamba hati hizi zinajumuisha maandishi 900 tofauti.

Tunapata aina mbalimbali za maandiko hapa. Sasa, ninapaswa kusimama kwa dakika moja hapa na kuzungumza kidogo kuhusu mchakato wa kupata, wa kuunganisha vitu hivi pamoja, unajua. Mwanzoni hati hizi zinapopatikana, bila shaka, hakuna mtu, ni watu wachache sana, niseme, wanaosoma hati hizo wenyewe siku hizi.

Tunasoma hati miliki kutoka kwa mabamba ya picha, ambayo kwa kawaida huwa wazi zaidi kuliko maandishi yenyewe, lakini unaweza kufikiria kazi ambayo watu walikuwa nayo walipokuwa na vipande 30,000 vya hati miliki, na hati miliki hizo zina takriban maandishi 900. Kwa hivyo, unafikiri unachukua mafumbo 900 ya jigsaw. Unachukua karibu nusu ya vipande na kuvitupa.

Unachukua masanduku, unayatupa, kisha unasema, hebu tuunganishe mafumbo yetu ya jigsaw. Ndiyo, ilikuwa mchakato mrefu na mgumu, na hata leo, utaona kwenye shajara kwamba mtu anatangaza, ah, nimepata kujiunga kupya! Na kila mtu, ndio, kujiunga kupya! Waligundua kwamba sehemu ndogo ya kitabu kwenye picha fulani ilikuwa ya maandishi mengine. Tunalinganisha mambo haya kwa msingi wa vitu kama vile mwandiko, kwa mfano.

Mandhari ni jambo lingine muhimu. Kama ni maandishi ya kibiblia, hilo, bila shaka, ni rahisi kwa sababu tunaitambua Biblia, na maandiko haya yanafanana sana na Biblia tunayoifahamu. Lakini wakati mwingine tunachogundua ni kwamba, hasa kwa vitabu vya awali vilivyoingia, ambavyo vilikuwa vikiingizwa kutoka sehemu mbalimbali, hatukujua hata ni mapango gani vilitoka.

Kwa hivyo, kutafuta jinsi ya kuziunganisha tena na kuunganisha tena vitu hivi, hiyo ilikuwa changamoto kubwa. Kwa hivyo, hebu tuzungumzie maandishi haya ya Biblia kwa sababu, tena, kama ninavyosema, hayo ndiyo yalionekana kuvutia umakini wa kila mtu mwanzoni. Kwa sehemu kubwa, maandishi yetu mengi ya Kiebrania ya Agano la Kale yalitoka wakati wa Enzi za Kati.

Sikumbuki idadi kamili kutoka juu ya kichwa changu, lakini naamini kwamba hati ya zamani zaidi ya Kiebrania ya Agano la Kale lote inatoka yapata elfu moja BK, naamini karibu na kipindi hicho. Kwa hivyo, kwa ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi, tuna nakala za Biblia katika Kiebrania, katika lugha za asili, zenye umri wa miaka elfu moja kuliko chochote tulichokuwa nacho hapo awali. Na, bila shaka, mawazo ya awali miongoni mwa wenye shaka yalikuwa, aha, sasa tutaona jinsi watu hao wote walivyobadilisha Biblia katika enzi zote.

Badala yake, tunachokiona ni kwamba hawakufanya hivyo. Zaidi ya miaka elfu moja, Biblia ilibadilika kidogo sana. Na ni ushuhuda halisi wa jinsi waandishi waliofanya kazi ya kunakili, kutafsiri—kama unavyojua, Biblia ilitafsiriwa katika lugha tofauti—na kusambaza maandishi kutoka kizazi kimoja hadi kingine walivyokuwa makini na makini.

Lakini, tunapoangalia maandishi haya hapa, kuna hati 19 tofauti za kitabu cha Mwanzo. Sasa, bila shaka, si hati zote hizi zilizokamilika. Kwa kweli, hakuna hata moja kati ya hati hizi zilizokamilika.

Kitabu pekee kilicho karibu kukamilika ni Kitabu Kikuu cha Isaya. Lakini vingi kati ya hivyo ni sehemu za vitabu vya Biblia. Kwa hivyo, tunaposema kwamba tuna nakala 19 za kitabu cha Mwanzo, tunachomaanisha ni kwamba, tuna hati 19 tofauti ambazo tumezitambua kuwa za kitabu cha Mwanzo.

Na baadhi ya hati hizo zinaweza kuwa na mistari michache tu. Nakala 17 za Kutoka, 13 ya Mambo ya Walawi, 7 ya Hesabu. Angalia kitabu cha Kumbukumbu la Torati.

Nakala 30 ambazo zimepatikana kutoka kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kitabu cha Kumbukumbu la Torati pia kimenukuliwa sana katika Hati za Bahari ya Chumvi, na hata kuna maandishi tunayoyaita Hati ya Hekalu ambayo inaonekana yalikuwa yametokana na kitabu cha Kumbukumbu la Torati na yanatumika kama aina ya ufafanuzi katika Kumbukumbu la Torati. Walipenda kitabu cha Kumbukumbu la Torati.

Nakala mbili za Yoshua, tatu za Waamuzi, nne za Samweli wa 1 na wa 2, tatu za Mfalme wa 1 na wa 2, nakala 21 za Isaya. Ni wazi kwamba hilo pia lilikuwa andiko muhimu kwa watu hawa. Sita za Yereimia, sita za Ezekieli, 12 kati ya Manabii Kumi na Wawili.

Manabii Kumi na Wawili katika desturi za Kiyahudi waliandikwa katika gombo moja kila mara, mradi tu wamekuwa Biblia. Kwa hivyo, tukipata kipande kimoja cha mmoja wa manabii wadogo, kama vile, kitabu cha Hosea, unahesabu hicho kama kitabu kizima cha Manabii Kumi na Wawili. Nakala 36 za Zaburi, nakala mbili za Mithali.

Sasa, si kwamba watu hawa hawakupenda Mithali. Walipenda Mithali. Kwa kweli, waliandika Mithali zao nyingi, lakini hawakuwa na nakala nyingi sana za kitabu cha Mithali.

Nakala nne za Ayubu, nakala nne za Wimbo Ulio Bora, jambo ambalo linavutia kwa sababu kulingana na Mishnah, marabi walikuwa bado wanajadiliana kama Wimbo Ulio Bora unapaswa kuwa katika Biblia au la. Walikuwa na maswali kuhusu hilo. Nakala nne za Ruthu, nne za Maombolezo, mbili za Mhubiri, nakala sifuri za kitabu cha Esta.

Nitaelezea hilo baada ya dakika moja. Nakala nane za kitabu cha Danieli. Sasa, ingawa hiyo inaonekana kama nakala chache sana za Danieli, pia, ninapaswa kusema, kulikuwa na maandishi kadhaa ya uongo ya Danieli, maandishi yanayodaiwa, ambayo yanaonekana kuandikwa na Danieli au ambayo yanadai kuandikwa na Danieli, au

ambayo ni ya Danieli , ambayo hutumia taswira kutoka kwa Danieli, ikiwa ni pamoja na baadhi ya hati miliki zenye utata zaidi.

Katika kipindi hiki, kabla na wakati wa Yesu, kitabu cha Danieli kilikuwa kikubwa, kwa kweli. Namaanisha, lugha yote ya ufalme wa Mungu iliyotumiwa na Yesu, unafikiri alipata wapi hilo? Alilipata kutoka katika kitabu cha Danieli. Ezra na Nehemia, hiki kina utata kidogo kwa sababu baadhi ya watu wanafikiri kwamba wana kipande cha hilo na wengine, meh.

Lakini Ezra na Nehemia kwa kawaida zilichukuliwa kama kitabu kimoja na Wayahudi, na nakala moja ya sehemu ya 1 na 2 Mambo ya Nyakati. Kwa hivyo, kwa nini hakuna kitabu cha Esta? Naam, tutakachogundua baadaye kidogo, tunapoangalia baadhi ya maandishi haya mengine kutoka kwenye Hati za Bahari ya Chumvi, ni kwamba watu hawa walipinga sana ndoa za Wayahudi na Mataifa, na watu wasio Wayahudi. Na kitabu cha Esta kinahusu jinsi mwanamke Myahudi anavyoolewa na mfalme mpagani na kuokoa nchi yake.

Huo haukuwa aina ya ujumbe ambao watu hawa walipendezwa kuusikia. Na tunapoangalia orodha yao ya likizo zao, kwa sababu fulani Purim haipo kwenye orodha hiyo. Tulipata takriban ujumbe 205, na idadi hiyo huenda imebadilika hivi karibuni kwa sababu tunarekebisha mambo haya kila mara.

Hili ni jambo la mwisho nililolijua kuihusu. Mbali na maandiko kutoka Biblia, pia kuna Apokrifa na Pseudepigrapha zilizojulikana hapo awali. Sasa, tunazungumzia nini hapa? Naam, nimezungumzia kidogo kuhusu vitabu vya Apokrifa, bila shaka, kuhusu jinsi Apokrifa zilivyo vitabu ambavyo kwa kawaida viliandikwa katika wakati huu tunaouita kipindi cha kati ya agano jipya.

Zilihifadhiwa kwa Kigiriki katika Septuagint. Wayahudi hawakuziona kama maandiko. Wayahudi hawakuzishika.

Na kwa hivyo hakukuwa na nakala za Kiebrania au Kiaramu za vitabu hivi vyovyote vilivyokuwepo. Kuna tafsiri zingine baadaye kidogo za baadhi yao. Kwa hivyo, tuna vitu hivyo.

Pia tuna vitabu tunavyoviita Pseudepigrapha, ambavyo vilihifadhiwa kwa sababu mtu fulani aliviona kama maandiko matakatiifu. Vikuu hapa ninavyozungumzia ni 1 Henoko na kitabu cha Yubilei. 1 Henoko na Yubilei vilihifadhiwa na Kanisa la Ethiopia hasa na kutafsiriwa kwa Kikoptiki.

Vitabu hivyo pia vilihifadhiwa katika baadhi ya maeneo mengine ya kanisa na makundi mengine ya Orthodox yaliyogawanyika na kadhalika. Lakini hatukuwa na hati zozote za vitabu hivi ambazo zilikuwa za zamani zaidi ya Enzi za Kati tena. Kwa

hivyo, tunapata nini kati ya Hati za Kukunjwa za Bahari ya Chumvi? Nakala tano za kitabu cha Tobiti.

Kitabu cha Ben Sirach, Sirach, Hekima ya Ben Sirach. Nimetaja hicho, kitabu kizuri cha Mithali na kadhalika. Barua ya Yeremia.

Zaburi ya 151 ni ya kushangaza kwa sababu Zaburi ya 151 kwa namna fulani inaonekana kama utunzi wa Kigiriki, lakini hapa inaonekana miongoni mwa Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi. Pseudepigrapha, hati 20 za 1 Enoch. Walipenda kitabu hiki.

Ndiyo. Jubilee, nakala 16. Na tena, ushawishi wa Jubilee na hasa kalenda ya Jubilee ni mkubwa.

Wasomi wengi wanaamini kwamba Yubilei huenda ikawa mojawapo ya vitabu vya mwanzo kabisa vya kile tunachokiita Pseudepigrapha na hakika iliathiri uandishi wa 1 Henoko na vitabu vingine miongoni mwa hivi. Yubilei, kama nilivyosema zamani, lakini labda umesahau, aina ya aina ya historia ya Israeli ya awali, na inagawanya historia katika vipindi hivi vya Yubilei ya miaka 49. Na kwa hivyo, inasema hili lilitokea katika Yubilei ya kwanza na Yubilei ya pili hili lilitokea na Yubilei ya tatu imeandikwa kana kwamba ni ufunuo wa Musa.

Na baadhi ya mada kuu za kitabu cha Yubilei zinaonyesha wasiwasi wa enzi ya awali ya Wahasmoni. Na kwa hivyo, tunaona mambo kama umuhimu wa ukuhani. Tunaona mambo kama vile kutooa na wageni.

Hilo ni jambo kubwa katika Jubilee. Tunaona mawazo kuhusu kalenda, na nitazungumzia zaidi kuhusu kalenda hiyo baada ya dakika chache hapa, lakini kulikuwa na kutokubaliana sana miongoni mwa makundi tofauti ya Kiyahudi kuhusu kama unapaswa kutumia kalenda ya mwezi au kalenda ya jua. Na hilo lilikuwa jambo kuu la kutokubaliana.

Kwa hivyo, Jubilee husema tunatumia kalenda ya jua si kalenda ya mwezi. Ukijua jambo fulani kuhusu Uyahudi hadi leo wanaendelea kutumia kalenda ya mwezi au kile tunachokiita kalenda ya jua kwa ajili ya sherehe zao za kidini. Vyovyote vile, basi kuna Agano la Mababa Kumi na Wawili ambalo lilijulikana.

Nakala sita za hili na hili ni laini kidogo kwa sababu toleo tulilonalo katika Hati za Bahari ya Chumvi ni tofauti kabisa na matoleo ya baadaye yaliyohifadhiwa katika Kigiriki. Kwa hivyo takriban maandishi 50 yanaangukia katika kategoria hii. Kazi ambazo tayari tulijua zilikuwepo lakini zilitafsiriwa tu katika Kigiriki na Kiethiopia na katika baadhi ya matukio katika Kilatini au lugha zingine pia.

Sasa tunazo katika lugha zao za asili. Je, haikuwa nzuri sana? Maandishi ya Kiyahudi ambayo hayakuwa yakijulikana hapo awali. Haya yanajumuisha, kwanza kabisa, baadhi ya nyimbo za kidini za jumla, ambazo zinajumuisha hadithi na baadhi ya Biblia iliyoandikwa upya. Tunachomaanisha kwa Biblia iliyoandikwa upya ni unapochukua hadithi ya Biblia na kuisimulia kwa maneno yako mwenyewe na kwa kawaida kwa kuongeza mambo mengi ndani yake na kuifanya kwa njia mpya na tofauti.

Mashairi. Mashairi mengi. Mashairi mazuri, mengine eh.

Na fasihi ya hekima. Fasihi ya hekima inayojumuisha methali nyingi, maonyo mengi ambapo unajaribu tu kuwaambia watu, hei mwanangu usijihusishe na wanawake hao wabaya unaowajua watakuletea huzuni na kitu kama hicho. Maandiko yasiyo ya kidini.

Kuna baadhi ya hayo. Kuna baadhi ya mikataba na barua na vitu vya aina hiyo, ikiwa ni pamoja na maandishi ya ajabu sana, kile tunachokiita Hati ya Shaba, ambayo imekuwa chanzo cha ubishi kwa miaka mingi, lakini Hati ya Shaba ni maandishi ambayo inaonekana ni orodha ya hazina zilizofichwa mahali fulani. Maandishi hayo yaliandikwa kwenye shaba badala ya vifaa vya kawaida vya kuandikia walivyotumia, na kwa muda mrefu ilifikiriwa kuwa labda si halisi, unajua, kwa sababu kiasi cha utajiri kilichoandikwa katika maandishi haya kinaonekana kuwa cha kushangaza na mmoja wa wachunguzi wa Hati ya Mapema aliielezea kama sifa za kichaa za Messene.

Ni kama, ni nani angeenda na kupitia shida yote ya kuandika maandishi ya kichaa kwenye kipande cha shaba, sivyo? Kwa hivyo, tunaamini katika hatua hii nadhani maoni ya makubaliano ni kwamba ni ya kweli. Kwamba iliandikwa kwenye shaba kwa sababu walitaka kuihifadhi na kwamba kuna uwezekano mkubwa ni rekodi ya vitu vilivyoondolewa kutoka hekaluni huko Yerusalemu na kisha kufichwa katika sehemu zingine labda mwanzoni mwa Uasi Mkuu.

Kisha tuna maandishi ya kidini. Maandiko ya kidini yanajumuisha maandishi hayo yanayohusiana na jamii ya Qumran. Neno lenyewe lilikuwa Yahad ambalo hutafsiri jamii. Yahad linatokana na mzizi mmoja na neno la Kiebrania ambalo linamaanisha moja. Kwa hivyo Yahad inamaanisha umoja au jamii na inayohusiana na mwalimu wao wa haki. Hizi zinajumuisha mambo kama sheria. Kuna sheria kadhaa tofauti.

Kanuni ya jumuiya niliyozungumzia ni kubwa zaidi na kamili zaidi, na lazima niseme kwamba hizi hazipatani kila mara kwa undani kabisa. Kuna baadhi ya maeneo ya tofauti miongoni mwao hapa.

Bahati nyingine ya ajabu ilikuwa ugunduzi wa hati ya Damasko au CD, ambayo hapo awali ilikuwa imechapishwa kama hati ya Zadokite.

Na nini kinachofanya jambo hili lote kuwa la ajabu na Amefanya vichwa vyetu vipasuke wakati mwingine ni hilo? Katika miaka ya 1800 katika uchimbaji wa Sinagogi huko Misri, moja ya maandishi yaliyotolewa ni Hati hii ndefu ambayo ilizungumzia kundi hili ambalo lilikuwa limejitenga na Wayahudi na kwenda Dameski na kuishi jangwani na kuteswa. Ilikuwa orodha ya sheria zao mbalimbali na mawazo yao kuhusu wakati ujao na kadhalika na kadhalika. Ilichapishwa kama ninavyosema mwishoni mwa miaka ya 1800 kama walivyoita hati

ya Wazadoki kwa sababu walidhani ilisikika kama Masadukayo na mafundisho. Kisha, tazama, tunagundua nakala ya kitu hiki katika Hati za Bahari ya Chumvi zilizo mbali sana na Misri mapema zaidi kuliko toleo lililogunduliwa Cairo kwenye magofu ya sinagogi.

Na hivyo, tunabaki na sehemu hii ya nini tunaweza kusema? Maswali ya aina zote ambayo ni ya kiufundi sana kama, kwa mfano, ukweli kwamba Sinagogi ambalo haya yaligunduliwa Misri halikuwa sinagogi la Kiyahudi la marabi. Ilikuwa ni Sinagogi la Kiyahudi la Wakaraite, na Wakaraite walikuwa harakati ya Kiyahudi ambayo ilikua kubwa sana kabla ya kipindi cha Enzi za Kati na ilikuwa kama mpinzani wa Kiyahudi kwa Uyahudi wa marabi, ambao hatimaye, bila shaka, ulishinda.

Lakini je, Wakaraite walikuwa na aina fulani ya uhusiano na kundi la Hati za Bahari ya Chumvi? Kama hawakuwa nao, basi wanafanya nini na moja ya maandishi yao? Kwa kadiri tunavyoweza kujua, imani za Wakaraite hazikuwa kama imani za dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi. Kwa hivyo, kama ninavyosema, tunatupa tu mikono yetu na kusema hatujui kwamba hatuelewi. Kwa nini waliweka kitu hiki?

Vyovyote vile, kwa hivyo tafsiri za kibiblia zinatawala na tayari tumezungumza kuhusu Maoni kuhusu Habakuki aina hizi za maoni zinaitwa Pesherim . Neno Pesher linamaanisha tu tafsiri. Lakini sababu ya kuitwa Pesherim ni kwa sababu ya aina ya kipekee ya mambo haya. Jinsi wanavyofanya mambo haya ni kwamba watanukuu mstari wa kitabu cha Biblia, na kisha watasema Pesherim , ambayo ina maana ya tafsiri yake. Kisha wataendelea na kutoa tafsiri ya mstari huo.

Maandiko haya mahususi yamehifadhiwa kwa ajili yake au njia hii mahususi ilihifadhiwa kwa ajili ya maandiko ambayo waliyoyaona kuwa ya kinabii. Kile walichokiona kuwa cha kinabii na kile tunachokiona kuwa cha kinabii haikuwa kitu kimoja kila wakati.

Kwa mfano, kuna Ufafanuzi kuhusu kitabu cha Zaburi katika umbo lile lile waliloliona Zaburi kuwa la kinabii ambalo ni la kuvutia kwa sababu unaweza kukumbuka katika kitabu cha Matendo siku ya Pentekoste wakati Petro anahubiri na kusema kwamba tunajua kwamba Daudi alikuwa nabii na hakusema maneno haya. Ananukuu kutoka Zaburi zake mwenyewe, lakini aliyasema kuhusu Masihi ambaye angekuja kwa hivyo

dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi lilishiriki mtazamo sawa na Petro kwamba vitabu vya kitabu cha Zaburi ni utungaji wa kinabii.

Lakini pia vingine kadhaa , na kwa kawaida ni Tafsiri za maandishi haya. Yote yanatabiri kitu kinachotokea katika maisha ya dhehebu lenyewe. Barua. Tuna barua, na tayari nimetaja 4QMMT, Baadhi ya matendo ya sheria, na

Tuna maandishi ya uchawi. Loo, ndio, uchawi, hirizi zingine. Tuna hirizi ambazo walitumia kufukuza pepo wa pepo na mambo ya aina hiyo. Unajua, hili ni jambo ambalo hatulifikirii tena mara nyingi. Ni jambo ambalo wengi wetu hatulielewi vizuri kuhusu ulimwengu wa Mashariki ya Karibu wa kale kwa sehemu kutokana na uteuzi wa vyanzo vyetu unavyojua. Waandishi wa Agano la Kale hawakuamini uchawi. Lakini unaweza kuwa na uhakika kwamba watu wa kawaida walikuwa wakifanya kila aina ya uchawi na mambo. Ilikuwa kote ulimwenguni, na kwa hivyo kutoka kwa Hati za Bahari ya Chumvi tunaona kwamba Wayahudi hawakuwa na kinga dhidi ya hili, na hata dhehebu kali sana la Kiyahudi kama dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi lilifanya uchawi kwa njia zake sio uchawi mweusi bila shaka.

Unajua kwamba hilo ni jambo tofauti Unajua uchawi mweusi ni unapotumia uchawi kujaribu kulaani watu na vitu vya aina hii unajua uchawi huu ulikuwa wa maana gani hasa ni kwa ajili ya vitu kama kujilinda dhidi ya pepo wabaya au kufukuza mizimu au labda vitu ambavyo vitaponya magonjwa na aina hiyo ya vitu ambavyo tungeviona kama uchawi. Waliona baadhi yao kama sayansi, lakini hata hivyo, kwa hivyo hatupaswi kukasirika sana kuhusu mambo kama, unajua, ah , usijali.

Hatutaenda huko, lakini hebu tuzungumzie kuhusu nyota kwa dakika moja. Tayari tumeona nyota kadhaa. Tulizungumzia kuhusu unajimu na jinsi Unajimu ulivyokuwa jambo kubwa sana kwa Uyahudi hatimaye . Naam, tayari tunaona hili likitokea katika Hati za Bahari ya Chumvi, na kuna maandishi kadhaa hapo kwenye hati, ambazo ni nyota kwa watu binafsi ndani ya kikundi.

Mojawapo ya maandiko ni kwamba kuna mtu ambaye nyota yake imechorwa ambayo watu wameielezea kama mtu wa mpinga Kristo kwa sababu wangemtaka. Mojawapo ya mambo wanayofanya ni kwamba wao ni pamoja na wakati watu wanapozaliwa. Pia hufanya mambo kama vile fiziolojia, ambayo ni kama, unajua, kutazama matuta kichwani na sura za uso na aina hiyo ya kitu. Pia

kuna mambo kama vile ni ishara zilizoambatana na kuzaliwa kwao, lakini wanamzungumzia huyu jamaa ambaye wanasema walikuwa naye ambapo nafsi yake imegawanywa katika sehemu saba na baadhi ya sehemu hizo ni mwanga na baadhi ya sehemu hizo ni giza. Una huyu jamaa mmoja ambaye ni giza lote, unajua na watu wengine ambao karibu wote ni mwanga. Kwa hivyo, watu wengi huanguka mahali fulani katikati.

Kwa hivyo hebu tuzungumzie maandiko ya Biblia hapa kwa sababu hilo lilikuwa jambo muhimu kwa watu wengi wakati maandiko haya yalipogunduliwa na nadhani kwamba msisimko mwingi kuhusu maandishi ya Biblia umepungua kwa kiasi fulani katika karne nyingi. Haipaswi kuwa hivyo kwa sababu hili ni jambo ambalo bado ni muhimu kwetu. Kwa hivyo, kabla ya ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi, tulikuwa na nini kuhusu maandiko? Tulikuwa na msingi gani wa kuelewa ukale wa maandiko? Tena, utasikia watu, wenye shaka. Ukisoma kwenye mtandao utaona watu wakisema kwamba Biblia iliandikwa na kuandikwa upya na kuandikwa upya katika vizazi vyote na kundi la wazee ambao walikuwa wakijaribu kuwadhibiti watu na ambao walichukia wanawake na vitu kama hivyo. Hata kabla ya wakati wa Hati za Bahari ya Chumvi, tungeweza kuonyesha kwa urahisi kwamba hiyo ilikuwa Balderdash; Namaanisha, tuna hati za Septuagint, tafsiri ya Kigiriki ya Agano la Kale, ambayo inarudi nyuma hadi karibu mwishoni mwa karne ya 2 BK. Kwa hivyo, hakuna shaka kuhusu ukweli kwamba tangu nyakati za mapema sana walikuwa wameamua maandishi haya yalikuwa na nini.

Tuna hati za Vulgate, ambayo ilikuwa Tafsiri ya Kilatini ya Agano la Kale, na hati za kwanza kabisa kati ya hizo zinatoka karibu 700 BK. Sasa, tunajua kwamba Vulgate ilitafsiriwa mapema zaidi kuliko ile ya Jerome ambaye alikuwa na jukumu la Vulgate alikuwa amefanya kazi mwaka 430 BK labda. Kwa vyovyote vile, wakati fulani karibu na enzi hiyo na alipokuwa akifanya kazi yake, tayari kulikuwa na tafsiri ya Kilatini ya Biblia, lakini haikuwa ya kutosha. Kwa hivyo, Jerome alianza kazi yake ili kufanya tafsiri bora, lakini tena, hati yetu ya kwanza kabisa inatoka karibu mwaka 700 BK. Tuna tafsiri za Biblia za Kisiria. Kisiria ni lugha ya Kiaramu, na hizi zilitoka karne ya 6 hadi 7 BK sawa, na kisha maandishi ya Kimasora yanakuja.

Haya ndiyo maandishi ambayo kwa kweli yanaunda msingi wa kila tafsiri ya kisasa ya Agano la Kale: maandishi ya Kimasoreti. Naam, neno Kimasoreti linatokana na neno Masora, ambalo linamaanisha utamaduni, sivyo? Ni watu waliofanya kazi juu ya hili. Kulikuwa na kundi la wasomi walioitwa Wamasoreti ambao waliwajibika kwa kutengeneza kitu hiki, na moja ya mambo ambayo wanakumbuka na Agano la Kale ni kwamba hawakuwa wakitengeneza vipande vya makumbusho. Hilo halikuwa kusudi lao. Walikuwa wakitengeneza hati ambazo zingetumika katika masinagogi na kusomwa na kushughulikiwa, na unaposoma na kushughulikia maandishi kwa mkono, maandishi hayo huchakaa. Walifanya nini na maandishi ambayo yalikuwa yamechakaa? Waliyazika. Waliyaondoa na kuyatendea kwa heshima wawezavyo kwa sababu chochote kilichokuwa na jina la Bwana juu yake kilionekana kuwa kitakatifu. Kwa hivyo, walikuwa waangalifu sana kuhusu yale kuhusu maandishi haya na waliyoyafanya nayo. Lakini kwa sehemu kubwa hawakuyaweka tu kwenye rafu mahali fulani na kuyaacha yakusanye vumbi Wakati maandishi yalipochakaa.

Iliondolewa kwa heshima. Kwa hivyo maandishi ya kwanza kabisa ambayo tunayo kutoka kwa Wamasora, Hati ya kwanza kabisa ya Kiebrania ya Agano la Kale, yanatoka yapata mwaka 900 BK. Tunapotafsiri Agano la Kale leo. Kama nilivyosema,

maandishi ya msingi tunayotumia ni maandishi ya Wamasora. Huo ndio msingi wa kila tafsiri ya kisasa na Mojawapo ya mambo ambayo watu walifurahi sana ni kwamba tutaangalia vitu vya asili vya Kiebrania hapa kwenye Hati za Bahari ya Chumvi na kuona ni kiasi gani Wamasora wangeweza kubadilisha mambo kwa karne nyingi. Naam, tena, tayari tulikuwa na Septuagint.

Tulikuwa na tafsiri za Kilatini. Tulijua kwamba walikuwa wazuri sana katika kazi yao lakini ilituchukua Hati za Bahari ya Chumvi kutuonyesha jinsi watu hawa Wamasora walivyokuwa wazuri katika kazi yao kwa sababu kwa sehemu kubwa, hati za kukunjwa zimethibitisha usahihi wa maandishi ya Wamasora.

Kwa hivyo, unafikiri maandishi ya Wamasora ya 900 AD hati ya kwanza na Hati za Bahari ya Chumvi ambapo hati ya kwanza kabisa kutoka Hati za Bahari ya Chumvi labda ni karibu 200 BC. Kwa hivyo unazungumzia miaka 1,100 hapa ya maandishi kunakiliwa na kunakiliwa tena na kunakiliwa tena na kunakiliwa tena na katika wakati huo wote, Mabadiliko madogo sana na madogo sana yalifanywa katika maandishi yalipopitishwa kwa karne nyingi 95% ndio, tutachukua Hati ya Kukunjwa Kuu ya Isaya hapa kama mfano 95% ya maneno katika Hati ya Kukunjwa Kuu ya Isaya yanafanana na maneno katika maandishi ya Wamasora. Tofauti kubwa kati ya Hati ya Kukunjwa Kuu ya Isaya na maandishi ya Wamasora ya 900 AD si muhimu.

Kati ya maneno 166 ya Kiebrania katika Isaya 53, ambayo, bila shaka, ni maandishi muhimu sana kitheolojia kwa Wakristo. Herufi 17 pekee katika Hati ya Bahari ya Chumvi, Hati ya Isaya, hasa Hati Kubwa ya Isaya katika 1Q15B, ambayo ni Hati Kubwa ya Isaya tofauti na ile ya maandishi ya Kimasoreti na tunatumia moja ya Hati ya Isaya ya Pango la 1 hapa kwa sababu imekamiliwa zaidi katika sehemu hiyo lakini hata hivyo herufi kumi ni tofauti za tahajia, kwa hivyo herufi 17 ni tofauti katika visa kumi. Ni tofauti katika tahajia ya neno moja, imeandikwa tofauti tu. Herufi nne zinawakilisha mabadiliko kadhaa ya kimtindo, na katika herufi tatu, Tuna nyongeza kubwa, na hii iko katika mstari wa 11 wapi? maandishi ya Kimasoreti yanasomeka, Na baada ya taabu ya roho yake, ataona mlio.

Hati ya Kukunjwa ya Bahari ya Chumvi inasema baada ya taabu ya nafsi yake. Ataona nuru na kifungu hicho hicho kinapatikana pia katika Septuagint. Kwa hivyo, katika hali hii, ni wazi kwamba neno lilikuwa limetoka mahali fulani katika tafsiri, na uwasilishaji wa maandishi na Hati ya Kukunjwa ya Bahari ya Chumvi umeweza kuthibitisha kwamba tafsiri zilikuwa sahihi na maandishi ya Kimasoreti hayakuwa sahihi.

Wakati mwingine hati za kukunjwa hurekebisha maandishi ya Kimasoreti, na huu ni mfano mdogo wa kufurahisha hapa Isaya 14 kwa Ukisoma hili katika Toleo la King James, ambalo karibu hakuna anayefanya tena, lakini hey, tutafanya. Tatalichukulia kama Toleo la King James. Tafsiri ya King James ilitokana na maandishi ya Kimasoreti. Sawa Kwa hivyo katika 14 kwa hilo utatunga mithali hii dhidi ya mfalme wa Babeli na kusema jinsi mkandamizaji alivyokoma. Mji wa Dhahabu ulikoma. Vizuri sana. Jaribu

kuichoma vizuri. Namaanisha Jiji la Dhahabu la Babeli hilo linaeleweka, sivyo? Neno katika maandishi ya Kimasoreti ni Madhava hapa ndipo neno hili linapoonekana katika Agano la Kale mahali pekee na kwa hivyo unapopata kitu kama hiki, tunakiita hapax legomena. Unapopata kitu kama kutoweka katika Agano la Kale, lazima udhani inamaanisha nini.

Sawa? Mojawapo ya njia tunazodhani ni kwa kulinganisha neno hilo na lugha zingine zinazofanana, kama Kiaramu, na katika hali hii, neno Dahab katika Kiaramu linaweza kumaanisha dhahabu. Sawa, na linafanana na neno la Kiebrania la dhahabu. Lakini katika Gombo la Bahari ya Chumvi Gombo la Isaya, kwa upande mwingine, Neno hilo si Madhava, bali Mahava unaweza kuona hapa. Kuna tofauti ndogo hapa Tuna daleth ambayo ina ncha ndogo nzuri huko juu, na hapa tuna resh ambayo ina mkunjo juu sasa nasoma hati nyingi za Gombo la Bahari ya Chumvi, na naweza kukuambia katika mwandiko wa watu wengine Daleth na resh zinaonekana sawa kabisa.

Kimsingi unafanya uamuzi kuhusu msamiati wako na, katika kesi hii, neno Rahav. Hili linahusiana na neno Rahabu, Unajua , na linamaanisha kuwa na kiburi au kujivuna au kujifurahisha. Kwa hivyo, katika kesi hii, hili ni neno zuri la Kiebrania. Tunaweza kulielewa hili kwa urahisi sana. Kwa hivyo badala ya mji wa dhahabu umekomaje, karibu tafsiri zote za kisasa zitasema jinsi mwenye kiburi alivyodhoofika au kitu cha aina hiyo au ameondoka au kitu fulani, sivyo? Kwa hivyo,

kati ya Hati za Bahari ya Chumvi, moja ya nyanja kubwa za kusoma hati hizi za kibiblia iko ndani ya kile tunachokiita aina za maandishi, na hii ilikuwa tena uwanja ambao tayari ulikuwa unasomwa kabla ya ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi. Lakini, sasa, tuna data, data ambayo hatujawahi kuwa nayo hapo awali, sivyo? maandishi ya Kimasora, Septuagint na tafsiri zingine za Agano la Kale wakati mwingine huakisi mila tofauti.

Pia ningepaswa kuongeza hapa Agano Jipya kwenye hili kwa sababu wakati Agano Jipya linanukuu kutoka Agano la Kale mara nyingi sana nukuu kutoka Septuagint na wakati mwingine hatujui inanukuu kutoka kwa nini. Unajua mfano mzuri maarufu, ataitwa Mnazareti , sawa. Hatujui hilo linatoka wapi. Unajua, hatujui walikuwa wananukuu kutoka wapi. Inaonekana walipata hilo katika Biblia yao mahali fulani, lakini hatujui lilikuwa wapi. Lakini hata hivyo, kwa hivyo tulipata maandishi ya Kimasora, Septuagint.

Tunapata tafsiri hizi zingine za Agano la Kale zinazoakisi mila tofauti. Wakati mwingine, baadhi ya hati za hati zinaonekana kufanana na toleo la Kimasoreti mara nyingi sana. Kwa kweli, Wakati mwingine zinaonekana kuwakilisha toleo la Kiebrania linalotegemea Septuagint. Sasa Septuagint si tofauti sana na maandishi ya Kimasoreti? Lakini wakati mwingine kuna tofauti kubwa. Kwa hivyo wakati mwingine, tunapoangalia Hati za Bahari ya Chumvi tunaweza kuona kwamba huu ulikuwa msingi wa baadhi ya usomaji wa Septuagint wa mambo na tafsiri fulani. Wakati

mwingine, zinaonekana kunukuu nukuu za Agano Jipya zinazounga mkono kama ilivyo katika Zaburi 22, ambayo nitakuonyesha hapa kwa ufupi Zaburi 22:16 katika maandishi ya Kimasoreti tunayosoma kama simba ka'ari ni mikono na miguu yangu Sawa, haionekani kuwa na maana sana, sivyo? vizuri, katika Agano Jipya, Mstari huu, Zaburi 22, unachukuliwa kama Zaburi ya unabii katika Agano Jipya, na mstari huu unatumika kwa hadithi ya kusulubiwa ya Yesu, na Tunaambiwa wametoboa mikono na miguu yangu. Sawa. Sasa, neno lililotobolewa lingekuwa ka'aru badala ya ka'ari kama ilivyo katika maandishi ya Kimasoreti.

Sawa, tunaweza kuona jinsi hilo linavyoweza kutokea. Hatuwezi, sivyo? Hapa kuna mfano ambapo katika Hati za Bahari ya Chumvi hatusomi ka'ari bali ka'aru kwa hivyo Hati za Bahari ya Chumvi zinaunga mkono usomaji wa Agano Jipya wa mstari huo.

Kwa hivyo hebu tuzungumzie hati za kukunjwa na Uyahudi na uelewa wetu wa Uyahudi kabla ya wakati wa Yesu na vile vile Uyahudi haupo wakati wa Yesu, je, sisi ni dhehebu hili ambalo tumekuwa tukizungumzia kuhusu dhehebu hilo tunalozungumzia ni wapi? Ni nani aliyeficha mambo haya? Kwa nini walificha mambo haya? Je, yalikuwa kundi moja, au yalikuwa makundi mbalimbali? Hili limekuwa, bila shaka, mojawapo ya maswali ya \$64,000, ambayo bado yanazungumziwa hadi leo hii sasa nadharia kadhaa hapa kuhusu asili ya Hati za Kukunjwa za Bahari ya Chumvi na, bila shaka, nadharia ya kawaida na nadharia ambayo ilitoka katika siku za mwanzo za ugunduzi wa hati za kukunjwa na ilipendekezwa na Albright, mwanaakiolojia maarufu muda mrefu uliopita ni kwamba hati za kukunjwa ziliandikwa na Waesene.

Unajua, ulipopata hati sita, unaweza kusema hey, angalia, Waesene waliandika hati hizi sita ulipopata hati 900. Kwa upande mwingine, hiyo inazidi kuwa nyingi, sivyo? Hasa kama kungekuwa na Waesene 4,000 pekee waliotawanyika kote ulimwenguni mwa Mediterania. Je, kila mtu alikuwa mwandishi? Nani anajua kwamba watu wote wa Mungu wangukuwa waandishi, sivyo? Wazo kwamba maandishi hayo yanatoka kwa Maisha ya Waesene huko Qumran ni kwamba bado ningesema jinsi ninavyosema nadharia ya asili ya hati Kumekuwa na vifaa vya kuandikia vilivyopatikana Qumran tunajua kwamba wakati makazi ya Qumran yalipoanza . Sitaki kuzidisha mawazo yangu kwa sababu ngingekuwa mtaalamu wa vitu vya kale anayezungumza kupita kiasi, lakini katika makazi ya Qumran, tunajua kwamba kulikuwa na tabaka kadhaa tofauti za makazi.

Au mwanzoni, labda ilijengwa wakati wa Ufalme wa Hasmonean kama ngome. Hatimaye, iliachwa, na labda wakati hati hizo zilipokuwa zikifichwa, ilikuwa ikitumika kama makazi madogo kwa watu ambao miili yao ilizikwa hapo juu kwenye jukwaa hilo au Mesa karibu na mahali ambapo jamii ilikuwa. Lakini Makazi, magofu haya huko Qumran, yalihusishwa haraka sana na hati hizo huku wanaakiolojia wakichimba huko juu. Walisema ah, hapa lazima ndipo hati hizo zilipoandikwa, na sehemu ya mawazo ya hilo ni kwa sababu ya ukweli kwamba uliona picha hiyo pango la nne. Uliona picha hiyo na moja ya njia pekee ya kufika mahali hapo ingekuwa kutoka juu

na kushuka. Na hivyo juu ya uwanda huo ndipo makazi hayo yalipo na kwa hivyo ilikuwa kawaida kufanya uhusiano huu kati ya makazi hayo juu na pango hilo chini na hati zote hizo zilizofichwa ndani yake.

Kwa hivyo, nadharia ya kawaida ni kwamba ulikuwa na kundi zima la waandishi wakifanya kazi usiku na mchana huko Qumran wakiandika maandishi haya. Aina safi zaidi ya Nadharia hii ni kwamba karibu hakuna mtu anayeamini tena. Unajua siku hizi karibu kila mtu amefikia hitimisho kwamba, Hapana, hawangeweza kuandika maandishi haya yote huko Qumran, kwa hivyo Labda mengi yaliandikwa katika sehemu zingine zilizonakiliwa katika sehemu zingine labda kisha kuletwa Qumran na kwamba yalitumika kama maktaba ya Waesene kwani wanaamini kwamba yalikuwepo na kwamba hati hizo zilifichwa kwenye mapango labda wakati wa Uasi Mkuu karibu 67 hadi 70 BK au 74 ikiwa utahesabu hadi uharibifu wa Masada.

Nadharia nyingine, na hii ikiwa na maelezo zaidi, ni kwamba hati hizo hazikuandikwa na Waesene, bali na dhehebu linalofanana na Waesene. Na hii ninayojisikia vizuri zaidi. Moja ya sababu kwa nini nina tatizo na wazo kwamba hati hizo ziliandikwa na Waesene ni kwamba neno Essene halionekani kamwe katika Hati yoyote ya Bahari ya Chumvi.

Hakuna kitu ambacho kingeweza hata kutafsiriwa Essene kinachoonekana katika Hati za Bahari ya Chumvi. Kama neno Essene, kama nilivyopendekeza, lingeweza kutoka kwa kitenzi asah , kutengeneza, au kufanya, au kitu cha aina hiyo, hata hivyo hatuwaoni wakitumia neno hilo kujielezea kwa njia yoyote. Wanajiita yachah , jamii.

Hawakutumia neno lolote linalosikika kama Essene. Kwa maneno mengine, hawakujitambulisha kama Essene. Huenda mtu mwingine akawatambua kama Essene, lakini hakuna njia ambayo watu hawa walijitambulisha kama Essene.

Kwa hivyo, nadhani hilo ndilo suala langu kuu hapo. Madhehebu yanayofanana na ya Essene? Naam, hilo ni jambo linalowezezekana. Nadharia nyingine ni kwamba hati hizo ziliandikwa na madhehebu mengine ya Kiyahudi na kisha kufichwa karibu na Qumran, na utambulisho wa madhehebu haya umezungumziwa sana.

Wazo kwamba ziliandikwa na wafuasi wa dini lilipendekezwa mapema sana na mtu mmoja aliyeitwa Cecil Roth. Cecil Roth aliamini kwamba maandishi haya yaliandikwa Yerusalemu na wafuasi wa dini na yakakusanyika huko juu. Ukisoma Kitabu cha Vita, unaona Cecil Roth alipata wapi mawazo yake.

Wazo kwamba watu hawa walikuwa wakitarajia kwa hamu vita hivi ambavyo wangekuwa navyo dhidi ya Warumi. Sasa, hilo linasikika kama wafuasi wa dini. Kwa hivyo, Cecil Roth aliamini kwamba viliandikwa na wafuasi wa dini.

Michael Wise amefufua nadharia hiyo katika miaka ya hivi karibuni na amerudisha umakini kwenye hilo tena. Lakini haikubaliki sana miongoni mwa wasomi wengi. Msomi mwingine amependekeza kwamba dhehebu hilo lilikuwa la Masadukayo.

Na haishangazi, anaweka wazo lake juu ya desturi za kidini zinazoakisiwa kwenye hati za kukunja. Na anachofanya ni kuchukua na kulinganisha vitu hivi, Hati hizi za Bahari ya Chumvi na baadhi ya desturi na kile anachokiona katika Mishnah na katika Talmud kama desturi zinazohusishwa na Masadukayo. Na yeye, akiwa msomi wa Kiyahudi, anasisitiza zaidi kuhusu ortografia kuliko othodoksi.

Na kwa hivyo, anasema dhehebu la vitabu vya kukunja lazima lilikuwa la Masadukayo. Kweli, nilikuwa kwenye semina ambapo tulijadili faida za nadharia hiyo. Na usitake kumdharau msomi huyo sana kwa sababu ni msomi mzuri.

Lakini kwetu ilionekana kwamba baadhi ya usomaji wake wa Hati za Bahari ya Chumvi huenda haukuwa sahihi. Na hata baadhi ya usomaji wake wa Mishnah huenda haukuwa sahihi. Lakini kwa vyovyote vile, huu hauonekani kuwa umevutia watu wengi isipokuwa watu ambao kwa kawaida ni miongoni mwa wasomi wa Kiyahudi.

Utaona hili likizungumziwa kidogo. Lakini karibu imani zote zinazohusishwa na Masadukayo, imani kama, kwa mfano, malaika. Tunaona kila aina ya mambo kuhusu malaika katika Hati za Bahari ya Chumvi, wakifanya kila aina ya mambo.

Masadukayo hawakuamini kwamba malaika walihusika katika maisha yetu, sivyo? Mambo kama wazo la maisha baada ya kifo. Kuna angalau hati moja, labda michache zaidi, inayozungumzia maisha baada ya kifo na ufufuo wa wafu. Ni wazi kwamba dhehebu la Hati ya Bahari ya Chumvi liliweka hisa nyingi katika mila za mdomo kama Mafarisayo walivyofanya.

Kwa hivyo, katika masuala mengi ya msingi yanayofafanua Masadukayo, dhehebu hilo ni tofauti. Na kwangu mimi, hakuna njia ya kupatanisha imani na machapisho ya Hati za Bahari ya Chumvi kuhusu baadhi ya imani zao na zile tunazopata miongoni mwa Masadukayo. Cha kushangaza, watu kadhaa wamejaribu kusema kwamba Hati za Bahari ya Chumvi zinawakilisha harakati za Kikristo za mapema.

Hawa ni pamoja na watu kama Barbara Thuring, ambaye alijipatia pesa nyingi sana akiandika kitabu muda mrefu uliopita, Robert Eisenman, Bagent, na Lee, ambao walikuwa maarufu kwa kuandika; Nadhani kitabu chao kilikuwa Damu Takatifu, Grail Takatifu, ambacho kiliuza nakala nyingi. Lakini baadhi ya watu hawa wametumia kile ambacho kingepaswa kuzingatiwa zaidi, ningesema, nadharia isiyowezekana kabisa ya asili ya hati za kukunja, lakini ambayo kwa kweli, inavutia umakini wa watu wengi. Je, ni nini nguvu za msimamo huu? Kweli, katika Hati za Bahari ya Chumvi, una mwalimu huyu wa haki ambaye aliteswa na kuhani mwovu.

Ukristo, sivyo? Yesu aliteswa na kuhani mkuu mwovu. Haya basi. Una shughuli kama hiyo na malaika na roho.

Kisha kuna baadhi ya misemo kama vile nuru na giza, ambayo tunaipata katika kitabu cha Yohana kwa kiasi kikubwa na sehemu zingine katika Agano Jipya. Agano jipya ni mojawapo ya misemo wanayotumia. Bila shaka, hiyo inatoka katika kitabu cha Yereimia, lakini hebu tuseme.

Jumuiya. Na kwa hivyo, watu kadhaa wametumia ulinganifu huu mdogo kati ya Ukristo na dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi na wameamua kwamba dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi lazima lilikuwa Wakristo, harakati ya Kikristo ya mapema. Na hii, bila shaka, ilikuwa kabla ya harakati ya Kikristo kutengenezwa upya kabisa na Mtakatifu Paulo na kuundwa upya katika aina ya toleo la Paulo linalovutia zaidi.

Udhaifu wa nadharia hii ni kwamba hakuna mtu anayelitwa Yesu katika Hati za Bahari ya Chumvi popote. Hakuna Yesu, hakuna Yahoshua, hakuna Yeshua, hakuna hata mmoja wao. Kwa hivyo, Yesu hatajwi popote.

Mwalimu hasemiwi kamwe kuwa amelipia dhambi za mtu yeyote. Kisha kuna jambo zima kuhusu ujeshi wa Hati za Bahari ya Chumvi. Yesu alikuwa na jambo hili la ajabu kukuhusu. Umesikia likisemwa hapo awali: wapende jirani zako na wachukie adui zako, lakini mimi nakuambia, wapende adui zako.

Hutapata kauli hiyo popote kwenye Hati za Bahari ya Chumvi. Kwa kweli, utawala wa jamii, hati hiyo ya msingi, inasema mtawachukia wana wa giza kwa chuki kamili hadi siku ya kisasi. Kwa kweli, baadhi ya watu wamependekeza kwamba labda maneno ya Yesu yalielekezwa kwa watu hao waliovutiwa na dhehebu hilo la Bahari ya Chumvi, yeyote yule.

Na kisha kuna ukweli rahisi kwamba hati-kunjo zilikuwa za mapema sana. Zilianza angalau miaka 100 kabla ya wakati wa Yesu na pengine zaidi ya miaka 150 kabla. Kwa hivyo, tuna uwezekano kadhaa tofauti hapa.

Nadharia moja iliyopendekezwa ambayo ilikuwa maarufu kwa muda na imepoteza msisimko wake sasa ni kwamba hati hizo hazikuandikwa na dhehebu lolote la Kiyahudi bali zinawakilisha madhehebu yote tofauti ya Kiyahudi. Ni wazi kabisa kwamba kuna mitazamo kadhaa tofauti inayowakilishwa katika Hati za Bahari ya Chumvi, lakini pia ni wazi kabisa kwamba kuna kiini cha maandishi kinachowakilisha itikadi moja. Kwa hivyo, wazo kwamba kulikuwa na dhehebu moja ambalo kwa namna fulani lilikuwa nyuma ya maandishi haya linaonekana kwangu kuwa lisilopingika.

Walikuwa akina nani? Nitaendelea tu na kitu kama cha Essene, sawa? Madhehebu yanasema nini kuwahusu? Naam, kuna matoleo kadhaa tofauti hapa. Tuna Hati ya Damasko, ambayo nilizungumzia hapo awali. Na tuna Sheria ya Jumuiya.

Kundi hilo linasema kwamba liliungana katika Enzi ya Ghadhabu kumtafuta Mungu. Enzi ya Ghadhabu ilikuwa nini? Labda wakati wa Wahasmoni. Huenda ndivyo wanavyozungumzia hapa.

Baada ya kumtafuta Mungu kwa miaka 40, Mungu alimfufua Mwalimu wa Haki, ambaye aliwaongoza katika kweli. Sasa Mwalimu, mnasema, aliteswa na kuhani mwovu, na ilibidi akimbie. Na akakimbia pamoja na wafuasi wake hadi Damasko.

Na hapa tena, kumekuwa na maswali kuhusu kama hii inamaanisha Damasko kihalisi, kama vile mji wa Damasko, ambao bado upo leo, au kama hii ni aina fulani ya maelezo ya mfano ya mahali pengine. Na watu wengi wamedai kwamba hiyo inamaanisha Qumran. Sasa, Qumran iko mbali sana na Damasko na haifanani na Damasko, lakini unajua, chochote kinachokufaa, sivyo? Kundi hilo lingeishi katika jangwa la Damasko.

Sasa, hapa tena, unasema, ah, jangwa. Je, hilo halimaanishi kama katikati ya jangwa au kitu kama hicho? Naam, si lazima kwa sababu watu hawa pia walielekea kufikiria jangwa kama mahali popote ambapo si wao, tukizungumza kiroho. Kwa hivyo, wangeishi katika jangwa la Damasko hadi Siku ya Kisasi itakapokuja, ambayo ilikuwa wakati watakapowaasi wasio haki.

Na hilo lingetokea miaka 40 baada ya kifo cha Mwalimu wa Haki. Kwa hivyo, inavutia. Na tena, lazima nimpe FF Bruce vifaa vyangu, ambaye alikuwa msomi mzuri sana.

FF Bruce alifanya hesabu hapa na kutoa nambari na kadhalika na akagundua kuwa mpangilio wao wa matukio ulitegemea mpangilio wa matukio wa wiki 70 wa Kitabu cha Danieli. Kwa hivyo, tena, tunaona jinsi madhehebu ya hati miliki yalivyohusiana sana na Kitabu cha Danieli na wanafikiria, kwa nini wanatengana? Na hapa ninaelekeza mawazo yetu nyuma kwenye 4QMMT. Hebu tufupishe hapa.

4QMMT, hii ni sehemu moja. Hii ni moja ya sehemu kubwa zaidi za 4QMMT. Maandishi ni vipande vipande sana.

Ipo katika hati kadhaa tofauti na tunajaribu kuiunganisha kadri tuwezavyo kwa sababu tunajua hii ilikuwa maandishi muhimu. Inaelezea wazi. Inavyoonekana, hii ilikuwa barua.

Na mwishoni mwa moja ya hati, zinaandikwa na zinamheshimu sana yeyote wanayemwandikia barua hii. Tunakuandikia haya kwa sababu tunajua wewe ni mtu mzuri. Unataka kufanya yaliyo sahihi.

Una nguvu ya kufanya mabadiliko haya tunayohitaji kufanywa. Lakini fikiria tu kuhusu Daudi na fikiria kuhusu wafalme wakubwa wa zamani na jinsi walivyotengeneza urithi wa kudumu. Wewe pia unaweza kutengeneza urithi mzuri ikiwa utafanya mambo tunayokuambia ufanye.

Barua hii iliandikwa kwa nani? Hilo limepingwa sana. Watu wengi wanafikiri iliandikwa kwa Mhasmoni. Sidhani hivyo.

Watu hawa hawakuwapenda Wahasmoni. Nina shaka kwamba barua hii imechelewa sana kuliko watu wengi wanavyofikiria, na labda iliandikwa kwa mmoja wa warithi wa Herode, si Herode mwenyewe kwa sababu hakuna aliyempenda Herode, bali mmoja wa warithi wake, mmoja wa wazao wake ambaye alionekana kuwa mcha Mungu kuliko yeye. Kwa vyovyote vile, inasema nini? Inaanza moja kwa moja na tofauti hii kati ya kalenda za jua na mwezi.

Kalenda ya mwezi inategemea uchunguzi wa mwezi, na ni jambo zuri kwa jamii za kilimo kwa sababu unachoweza kufanya ni kutazama mwezi usiku, na ikiwa ni mwezi mpevu, unasema, ah, ni wakati wa kupeleka mazao sokoni au chochote kile. Ikiwa ni mwezi mpya, unasema, mwezi mpya, mwezi mpya. Na unaweza hata kuona katika lugha miunganisho hapa, sivyo? Kwa sababu neno mwezi linatokana na mzizi mmoja na neno mwezi na jambo hilo hilo ni kweli kwa Kiebrania.

Mara nyingi sana, jamii hizi za kilimo zingejenga maisha yao kulingana na awamu za mwezi. Kwa hivyo, una kila mwezi na katika Mishnah inazungumzia swali la ni mji gani wanaona mwezi mpya na kisha wanatangaza mwezi umeanza na hivyo ndivyo wangeamua ni lini sherehe zao tofauti zingekuja. Kuna tatizo na kalenda ya mwezi, na tatizo hilo ni kwamba mwaka wa mwezi ni mfupi kuliko mwaka wa jua.

Mwaka wa jua, bila shaka, ni muda gani inachukua dunia kuzunguka jua. Na kwa hivyo shida na ukweli kwamba mwaka wa mwezi ni mfupi ni kwamba kila mwaka unaopita, ikiwa unahesabu kwa miezi ya mwezi tu, sawa, miezi 12 ya mwezi, hiyo ni mwaka, lakini sasa mwaka wako ni mfupi kuliko mwaka wa jua na bado una mwaka zaidi uliobaki. Na kwa hivyo, kinachotokea ni kwamba sherehe zako zinazosherehekewa, tuseme, mwezi wa 12, kwa mfano, au kitu kama hicho, zinaendelea kusonga mbele zaidi na zaidi katika mwaka.

Na kwa hivyo, kabla hujajua, usipofanya chochote kuhusu hili, utakuwa unasherehekea sherehe zako za mavuno ya masika katikati ya majira ya baridi kali. Walichofanya ni, walitumia mchakato unaoitwa intercalation, ambapo mara mbili katika kila miaka saba wangeongeza mwezi wa ziada kwenye kalenda. Kwa hivyo, ungekuwa na mwezi wa kwanza na ungekuwa na miezi 12 na kisha miaka mingine ungekuwa na mwaka wako wa kurukaruka ambapo ungekuwa na mwezi mzima wa ziada.

Bado tuna miaka ya kurukaruka leo, bila shaka, lakini miaka yetu ya kurukaruka ni siku moja tu badala ya mwezi mzima. Vyovyote vile, jumuiya ya Kitabu cha Bahari ya Chumvi na wafuasi wao au watu waliowatangulia, yeyote aliyeandika Kitabu cha Yubile, hatujui ni nani aliyeandika Kitabu cha Yubile, lakini mtu aliyeandika Kitabu cha Yubile alisema, si sahihi, si sahihi, si sahihi, si sahihi. Daima ilikuwa nia ya Mungu kwamba tutumie kalenda ya jua.

Na kwa hivyo, jumuiya ya Hati za Bahari ya Chumvi ilianza moja kwa moja kwa kusema, hivi ndivyo kalenda yako inavyopaswa kwenda. Na walikuwa na orodha hii ndefu nzuri katika 4QMMT ambayo ilielezea ni lini kila moja ya sherehe ingefanyika, mahali zingeangukia, mahali ambapo Sabato zao zingekuwa, n.k., nk., kulingana na kalenda ya mwezi badala ya kalenda ya jua. Hili lilikuwa jambo kubwa kwao kwa sababu swali ni, ikiwa hawafanyi, tuseme, ibada ya Siku ya Upatanisho katika siku sahihi, je, inafanya kazi? Dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi lingesema, hapana, haifanyi kazi.

Kama hufanyi hivyo siku unayopaswa kufanya, siku ambayo Mungu alikuamuru ufanye, basi ibada nzima haina maana. Na haijaondoa dhambi za watu, hatia ya watu. Kwa hivyo, hili lilikuwa suala muhimu sana kwao.

Suala jingine lilikuwa ni ukosefu wa maadili wa makuhani. Na kwa ukosefu wa maadili walimaanisha kwamba hawakuwa wakishika sheria jinsi walivyofikiri wanapaswa kushika sheria. Tayari nimezungumzia kuhusu suala la kunawa mikono, ukweli kwamba walihisi kwamba makuhani walikuwa wakinawa mikono yao vibaya.

Lakini huo ulikuwa mwanzo tu wa suala hilo. Masuala mengine yalikuwa kwamba inaonekana makuhani walikuwa wakiwaruhusu mbwa wao kuingia katika maeneo ya hekalu. Na wanasema mbwa walikuwa wakipata nyama kutoka kwa dhabihu na kula mifupa na kula nyama kutoka kwa dhabihu.

Na hilo, bila shaka, ni kama kuwatupia mbwa kile kilicho kitakatifu, watu hawa. Hapana, huwezi kufanya hivyo. Kuoana na wageni.

Kubwa, mbaya, hapana. Usifanye hivyo kwa ajili ya watu hawa. Na tena, hii inarudi kwenye kitabu cha Yubilei.

Mambo mengine ambayo yalikuwa kuhusu matumizi ya majivu kwa ajili ya ndama, kwa ajili ya ibada ya ndama mwekundu. Mambo haya yote madogo, yanayoonekana kuwa ya kipuuzi ya sheria, lakini kwao yote yalikuwa muhimu sana. Sheria za ndoa.

Maswali ya nani unaweza kuoana, lini unaweza kuoana, nani unaweza kumtaliki. Mambo haya yote. Haya ni masuala ambayo pia yalishughulikiwa.

Tayari nimetaja kunawa mikono. Pia, kunawa mwili ilikuwa suala lingine waliloliibua. Kwa hivyo, kwa ufupi sana, acha nijaribu kufupisha hapa kidogo.

Nilitaja mwanzoni mwa hotuba hii jinsi kulikuwa na msomi mmoja wa Biblia ambaye alisema kwamba hakuweza kufikiria chochote ambacho Hati za Bahari ya Chumvi zimefanya ili kusaidia sana ujuzi wetu wa masomo ya Biblia. Bila shaka, tunajua kwamba ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi haujathibitisha tu maandishi ambayo tulikuwa nayo tayari, lakini pia umeboresha maandishi ambayo tulikuwa nayo kwa njia kadhaa kwani tumelinganisha Hati za Bahari ya Chumvi na baadhi ya hati za kale. Mambo mengine ambayo yamekuwa muhimu sana kwetu ni Hati za Bahari ya Chumvi, unaweza kusema, ambazo zimechafua kabisa picha yetu ya wakati Biblia ilipokuja katika umbo tunaloliona kuwa la kisheria, angalau Agano la Kale.

Josephus, katika kazi yake dhidi ya Appian, ni wazi kabisa kwamba Wayahudi walikuwa na orodha ya maandiko matakatifu. Sidhani kama hili linasisitizwa vya kutosha na wasomi kwa sababu wengi wetu tumekaa huku tukikuna vichwa vyetu na kusema, oh, hatujui ni lini orodha hiyo ilikamilika. Tunajua ilikamilika kufikia angalau mwaka 90 BK Kwa sababu Josephus anasema, tofauti na ninyi Wagiriki, mnajua, ninyi Wagiriki, mna kila aina ya vitabu vitakatifu, na vyote vinapingana.

Lakini si sisi Wayahudi, si bwana. Tuna kanuni takatifu yenye vitabu 22 pekee. Msifanye hesabu.

Lakini hata hivyo, ina vitabu 22 pekee. Inasaidia ukikumbuka kwamba manabii wadogo 12 wanachukuliwa kuwa kitabu kimoja. Lakini hata hivyo, vitabu 22, na havipingani kamwe.

Kwa hivyo, huyu ni Josephus, 90 BK Anafikiri, na anaendelea kusema zaidi, kwamba hakuna mtu ambaye angewahi kuota kuongeza chochote kwenye vitabu hivyo ambavyo tunaviona kuwa vitakatifu. Kwa hivyo, unafika kwenye Mishnah, na unaona kwamba katika Mishnah bado wanazungumzia kama Wimbo wa Sulemani unapaswa kuzingatiwa kuwa sehemu ya maandiko, na kama Mhubiri unapaswa kuzingatiwa kuwa sehemu ya maandiko, na kama Esta unapaswa kuzingatiwa kuwa sehemu ya maandiko. Maoni yangu ni kwamba hoja hizo zote zilikuwa za kinadharia wakati huo kwa sababu Josephus ana msimamo mkali sana hivi kwamba swali lilitatuliwa, kulingana na yeye, kufikia siku zake mnamo 90 hadi 100 BK Lakini swali la ni lini lilitatuliwa, hilo ndilo kubwa kwetu kwa sababu hatujui.

Tunachojua ni kwamba baadhi ya vitabu ambavyo hatuvizingatii kama maandiko, kama vile Yubile, vimenukuliwa katika baadhi ya Hati za Bahari ya Chumvi kana kwamba ni maandiko. Na kitabu kimoja tunachokijua ni maandiko, kitabu cha Esta, hakika hakikuchukuliwa kama maandiko na dhehebu la Bahari ya Chumvi. Kwa hivyo inaonekana kulikuwa na, wakati hati hizi zinakusanywa na kuletwa pamoja,

inaonekana kulikuwa na maswali, angalau miongoni mwa kundi hili, kuhusu kile kinachopaswa kuzingatiwa kama Biblia na kile kisichopaswa kuzingatiwa.

Ambayo, kama ninavyosema, inazidi kuchafua maji ya kile kilichokuwa kanuni. Sasa, kwa upande mwingine, inaonekana kulikuwa na makubaliano makubwa. Kwa sehemu kubwa, kila kitu tunachokiona kama maandiko, walikiona kama maandiko, isipokuwa Esta.

Kwa hivyo, Biblia ilikuwa tayari ipo, kama tunavyoijua, karibu kufikia mwaka wa 150 KK, Biblia ya Kiebrania. Maswali mengine bado yalibaki pembezoni. Lakini kwa sehemu kubwa, bado yalikuwa karibu kutatuliwa.

Mbinu ya tafsiri ya kibiblia iliyotumika katika Hati za Bahari ya Chumvi, tayari nimetaja mifano kadhaa ya hili, kuhusu jinsi wangechukua maandishi ambayo yanaweza kuchukuliwa kuwa ya kinabii, na wangechukua kitu kama, kwa mfano, katika ufafanuzi wa Habakuki nilioutaja. Kitabu cha Habakuki kinahusu kuja kwa Wababeli kutumiwa kama chombo cha hukumu dhidi ya watu wa Mungu. Naam, katika tafsiri iliyotolewa na dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi, si Wababeli.

Hapana, Wababeli hao kwa kweli ni Warumi. Kwa hivyo, wanachukua maandishi hayo na kutumia maneno ya maandishi hayo kwa hali yao wanayokabiliana nayo katika siku zao. Na tunawaona wakifanya hivi tena na tena.

Baadhi ya maandiko, baadhi ya unabii ambao hapo awali ulikuwa ukimaanisha, tuseme, taifa au kitu kama hiki, unamhusu mtu kama mwalimu wa haki. Sasa, wakati mwingine, tunaposoma Agano Jipya, tunatambua kwamba inaonekana, hawa jamaa hawajasoma jinsi ya kusoma Biblia kwa thamani yake yote kwa sababu wanafanya mambo kwa maandishi ambayo hatungeyaona kuwa halali. Wanatumia maandishi kwa Yesu, ambayo kwa kweli hayakuonekana kuwa na uhusiano wowote na Yesu.

Lakini sasa kwa kutumia Hati za Bahari ya Chumvi na tafsiri tunazopata hapo, tunaweza kuona kwamba kile waandishi wa Agano Jipya walichofanya kilionekana kuwa halali kabisa katika siku na enzi zao, kwamba misingi hiyo ilikuwa tayari imewekwa, na kwamba walikuwa wakifuata mfano tunaouona katika Hati za Bahari ya Chumvi. Dhehebu la hati za kukunja liliishi kwa matarajio ya vita vilivyokuwa karibu dhidi ya Warumi nyuma ya uongozi wa mkuu wao. Na aina hii ya inaonyesha mtazamo uliokuwepo wakati huo.

Unapofika wakati wa Warumi, Yudea ilikuwa kama chungu kinachochemka kwa sababu kadhaa. Mojawapo ya sababu ambazo nimebishana katika sehemu kadhaa, umewahi kusikia msemu huo, ukimpa mvulana nyundo, atagundua kuwa kila kitu kinahitaji kupigiwa msumari, unajua? Niliandika tasnifu yangu kuhusu kitabu cha Danieli, na kwa hivyo ninamwona Danieli kila mahali. Lakini naona ushawishi na umakini kwa Danieli sana katika kipindi hiki, na kwamba watu hawa waliamini,

kulingana na usomaji wa kitabu cha Danieli, kwamba walikuwa wakiishi ukingoni mwa mwisho wa dunia, angalau mwisho wa dunia kama walivyoujua.

Walijisikia vizuri kuhusu hilo kwa sababu ulimwengu unaokuja ungekuwa bora zaidi kwa sababu wangukuwa na mamlaka. Kwa hivyo, kwa vyovyote vile, mawazo hayo hayo, bila shaka, yanaonekana katika Agano Jipya. Na hisia hiyo hiyo kwamba wanaishi ukingoni mwa eschaton ipo katika maandishi ya Agano Jipya.

Na kisha inavutia kusoma katika moja ya maandishi ya Qumran, moja ya Hati za Bahari ya Chumvi, tulisoma jinsi walivyotabiri kwamba siku ya kisasi ingekuwa miaka 40 baada ya kifo cha Mwalimu wa Haki. Na katika moja ya Hati za Bahari ya Chumvi, katika moja ya tafsiri hizi za kibiblia, wanasema, vema, wakati wa mwisho umeongezwa, kwa sababu siri za Mungu hazichunguziki. Kwa hivyo, hapa watu hawa walikuwa, walikuwa na uhakika miaka 40 baada ya kifo cha Mwalimu, wangeinuka kuwaangamiza Warumi.

Nina uhakika kabisa kwamba wakati ulikuwa umefika na umepita, na bado wanajiuliza ni nini kilichotokea. Nao wakasema, vema, unajua, Mungu amenyoosha nyakati za mwisho kwa sababu, unajua, ni nani anayeweza kumwelewa Mungu? Hili linanikumbusha sana kitabu fulani katika Agano Jipya, ambapo mtu anasema, na watu wanasema, hei, ahadi yake inakuja wapi? Kwa nini hatujaiona ikitokea bado? Na anasema, hujui, siku moja kwa Bwana ni miaka elfu, na miaka elfu ni siku, na Bwana ni mvumilivu kwa sababu anataka watu wengi zaidi waweze kutubu. Kwa hivyo, watu hawa wanaoishi hapa karibu na Eschaton na matarajio ya Eschaton wanajikuta wamekata tamaa na wanalazimika kufanya upya hesabu zao na hesabu zao kidogo.

Lakini mtazamo, matarajio, mawazo, aina zote za mambo ambayo yalikuwa sifa ya dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi, tunaona pia yakionyeshwa katika kanisa la kwanza. Na kwa njia hiyo, tunaweza kusema, ndio, kuna mistari ambayo inaweza kutolewa hapa, lakini sio mistari ya nasaba au kitu kama dhehebu la Hati za Bahari ya Chumvi lililozaa Wakristo, bali mistari ya ulinganisho. Tuna moja ambayo tunaweza kuiita dhehebu la milenia; Ninapenda neno milenia, watu wanaoishi katika matarajio na matarajio ya mwisho na jukumu lao ndani yake.

Na kisha tuna dhehebu lingine, dhehebu la Wakristo, ambao pia wanaishi wakitarijia kuja kwa Eschaton na jukumu lao ndani yake. Na makundi yote mawili yanapambana na maana yake kadiri miaka inavyopita na mwisho wao unaotarajiwa hauji. Kwa hivyo, mambo ya kuvutia, nyakati za kuvutia, nzuri kuweza kusoma maandishi haya, kuweza kutoa kitabu kutoka kwenye rafu, na kuweza kukifungua, na kuweza kuona maneno hayo madogo yasiyoeleweka yaliyoandikwa na watu hawa zaidi ya miaka 2000 iliyopita.

Huyu ni Dkt. Anthony Tomasino na mafundisho yake kuhusu Uyahudi kabla ya Yesu.
Huu ni kipindi cha 11, Hati za Bahari ya Chumvi.